

Enligt länsstyrelsens diarium
har beslutet inte överklagats.
Datum 9/2/1043
Registratorn/Sign

**Byggnadsminnesförklaring av Desinfektionshuset,
byggnad 788 på del av stg 113, STUMHOLMEN i
Karlskrona kommun, Blekinge län**

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § lagen om kulturminnen m m (SFS. 1988:950) Desinfektionshuset, byggnad 788, på del av stg 113, på Stumholmen i Karlskrona kommun för byggnadsminne. Avgränsningen på byggnadsminnet har markerats på bif karta.

Föreskrifter

Länsstyrelsen meddelar enligt 3 kap 2 § samma lag följande skyddsföreskrifter:

1. Byggnaden får ej flyttas eller rivas, ej heller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras.
2. Byggnaden skall underhållas så att den inte förfaller. Vård och underhållsarbeten skall utföras med traditionella byggnadsmaterial och färger, på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.

Länsstyrelsen lämnar på begäran råd och anvisningar i fråga om underhåll av byggnaden.

Enligt 3 kap 21 § lagen om kulturminnen m m gäller beslutet om byggnadsminnesförklaring omedelbart även om det överklagas.

Om fråga uppkommer om att ändra byggnadsminnet i strid mot skyddsföreskrifterna skall ansökan om tillstånd härtill inges till länsstyrelsen som enligt 3 kap 14 § lagen om kulturminnen m m får lämna tillstånd till ändring om det finns särskilda skäl.

Eventuella ändringsarbeten skall föregås av antikvarisk dokumentation av ytskikt, färgsättning och konstruktionsdetaljer.

Redogörelse för ärendet m m.

Stumholmen inom Karlskrona örlogsbas är av riksintresse för kulturmiljövården. I enlighet med bestämmelserna i lagen om hushållning med naturresurser m m (NRL) skall därmed Stumholmen skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada kulturmiljön.

Riksantikvarieämbetet har inför statens försäljning av fastigheterna utarbetat förslag till skyddsföreskrifter.

I samband med överlåtelse av Stumholmen till Karlskrona kommun och därefter till HSB Fastigheter i Karlskrona HB kommer länsstyrelsen att avgöra vilka av Stumholmens kulturhistoriskt synnerligen märkliga byggnader som skall förklaras som byggnadsminnen.

Riksantikvarieämbetet och länsmuséet har tillstyrkt byggnadsminnesförklaring av och skyddsföreskrifter för Desinfektionshuset. Karlskrona kommun har i bytesavtal med FortF förbundit sig att medverka till byggnadsminnesförklaring. Förslag till skyddsföreskrifter har delgivits kommunen i skrivelse 1991-06-11.

Ni har i skrivelse till länsstyrelsen, daterad 1991-07-10, inte erinrat mot föreslagna skyddsföreskrifter.

Motivering

Laboratorieholmen

Byggnaden ligger på den del av Stumholmen som kallas Laboratorieholmen.

Laboratorieholmen nämns första gången vid namn 1699 och var då tänkt som en del i det planerade befästningsverket. På planer från denna tid inordnas de ursprungligen tre öarna Stumholmen, Kungshall och Laboratorieholmen fullständigt i bastionsystemet. Laboratorieholmen kom aldrig att bli den del av befästningsverket som planerades. På en karta över Stumholmen från 1752, upprättad av bromästaren och löjtnant-medikusen I G Steuer, som stod bakom flera av dåtidens nybyggen, finns i stället fyra byggnader markerade - tre större och en mindre grupperade efter tre parallella linjer.

Fyrvärks laboratorie holmen

Sekundärkällor anger att verksamheten på Laboratorieholmen skulle vara knuten till kruttillverkning. Namnet som sådant kan sägas stödja detta. På "Charta öfwer Carlskrona" från 1797 anges dessutom holmen som "Fyrvärks laboriatori holmen"

Flera primärkällor definierar dock användningen av byggnaderna på Laboratorieholmen till "Rustkammare". I Sydkustens Marinkommandos liggare skrivs "Begagnades fordon till rustkammaren för sjöartillerikåren". I Hults

"Beskrifning Öfwer Hus och Byggnader på Kungl. Skeppsvarvet, ..." anges att "På Laboratorieholmen finns Fyra hus inredde till rustkammrar, äro af sten och täckte med tegel. En uppbördsbod, af sparre och bräder med bräd-tak".

Epidemisjukhusholmen

På Hults karta från 1820 uppges stenhuset på Laboratorieholmen ännu användas till Rustkammare. Men i 1852-års författningssamling för flottan skriver J W Gynther: "Rustkammrarna på Laboratorieholmen, nu mera apterade till Choleraskukhus". I Sydkustens marinkommandos byggnadsavdelnings liggare närmar vi oss en exakt datering för funktionsförändringen - byggnaderna på Laboratorieholmen "Begagnades fordom till rustkammare för sjöar-tillerikåren. Förändrades 1831 till cholerasjukhus".

Uppgiften är anmärkningsvärd eftersom koleran kom till Sverige och Göteborg först 1834. När Laboratorieholmens byggnader 1831 byggdes om till "Choleraskukhus" hade den smittsamma sjukdomen ännu inte nått Sverige. Emellertid fanns den sedan 1829 i Ryssland, där den spreds vidare till Polen och Tyskland. Överföringen hade skett i samband med militära sammanstötningar och 1831 nådde under-rättelserna Sverige att koleran fått fäste i Europa.

Att förändra Laboratorieholmen till "Epidemisjukhusholmen" krävde endast mindre arrangemang. Under de första 40 åren användes byggnadsbeståndet utan några större omändringar. Byggnad 784, som ännu finns kvar, inreddes med en sjuksal samt rum för läkare och annan personal. Först 1875 utökades byggnadsbeståndet med Kokhuset, byggnad 786, som också inrymde rum för kokerska och uppbördsman. Samma år byggdes också de fyra äldre husen till.

Epidemisjukhusholmen hade nu antagit formen av en liten välordnad sjukhusanläggning. I det lilla formatet hade situationsplanen med de nya tillskotten givits en viss monumentalitet.

Ännu från mitten av 1900-talet var Laboratorieholmen skild från Stumholmen. Innan utfyllnader nådde fram till holmen skedde kommunikationen med båt eller broar av olika slag. Under 1800-talet och en bit in på 1900-talet ledde en träbro ut till holmen. Sedan 1853 flankerades denna av två badhusanläggningar på stolpvirke. Dessa bägge revs 1893 respektive 1909.

Desinfektionshuset

Badhuset var en del i det hygieniska programmet för sjukhuset. För att ytterligare minska risken för smittspridning uppfördes 1889 dessutom ett "Desinfektionshus", byggnad 788, norr om gamla byggnad 784, med likrum och förbränningsugn. Huset uppfördes i tegel med en kraftig tidstypisk gråstenssockel murad med tunna fogar och små toleranser. Desinfektionshuset med sin fyrkan-

tiga tegelskorsten står fortfarande kvar, nu med sänkt tak och delvis klätt med brun locklistpanel.

Sjukhusanläggningen rymde också mindre småhus av kom-
letterande slag - vedbod, utedass och höns hus. Norr om
Desinfektionshuset fanns sedan 1908 en likbod av res-
virke med papptak.

1950 inordnades Laborarieholmen topografiskt med
Stumholmen i och med att en kraftig utfyllnad nådde
holmen. På denna utfyllnad, nedanför cellfängelset,
anlades en idrottsplats 1953-54.

Epidemisjukhusholmens byggnader inordnar sig i ett
ganska vanligt mönster för 1800-talets epidemisjukhus.
Endast i Stockholm (1883) och Göteborg (1888) uppfördes
sjukhusbyggnader direkt anpassade till funktionen. I
vanliga fall tycks flertalet epidemisjukhus ha inrymts i
redan befintliga byggnader. Flera av landets sjukhus var
av det tillfälliga slaget. På "Situationsplanen" från
1881 anges också sjukhusen på f.d. Laborarieholmen som
provisoriska.

Att förlägga sjukhus avsidet den "normala" bebyggelsen
var självklart funktionellt betingat med tanke på smit-
torisken.

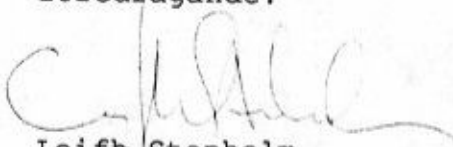
Tre tre bevarade byggnaderna vittnar direkt om holmens
historia som Epidemisjukhusholme. Desinfektionshuset,
Kokhuset och den Norra sjukhuslängan är mycket viktiga
för förståelsen av ett av Sveriges två tidigaste kolera-
och epidemisjukhus.

Mot bakgrund av det anförda finner länsstyrelsen att
Desinfektionshuset på Stumholmen är en synnerligen
märkliga byggnad vilken motiverar byggnadsminnesför-
klaring. Byggnaden ingår dessutom i en synnerligen
märklig bebyggelsemiljö.

Överklagande:

Detta beslut kan överklagas hos kammarrätten, se bila-
ga 1.

I detta beslut har länsantikvarie Leifh Stenholm beslu-
tat, länsassessor Mikael Sarge, t f länsarkitekt Bo
Swahn deltagit samt byråsekreterare Mitzi Mattsson varit
föredragande.

Leifh Stenholm

Mitzi Mattsson

Fotokopians överensstämmelse med
originalhandlingens betyg:

Bilagor:

- Bilaga 1. Hur man överklagar
- Bilaga 2. Utdrag ur grundkarta
- Bilaga 3. Utdrag ur ek karta för Trossö
- Bilaga 4. Kop av foto

Kopia av beslut + bilaga 2,3,4 och 5 till:

Riksantikvarieämbetet + Bil 1. Delgivningskvitto
HSB Karlskrona, Att: Sune Andersson, Högabergsgatan,
371 34 Karlskrona
Blekinge läns museum
Adm service (press)
Registret
Naturresurs/Plan
Länsantikvarien 2 ex
Akten

Inskrivningsmyndigheten vid Karlskrona Tingsrätt med
laga kraft
Byggnadsnämnden i Karlskrona med **laga kraft**
Riksantikvarieämbetet med **laga kraft**

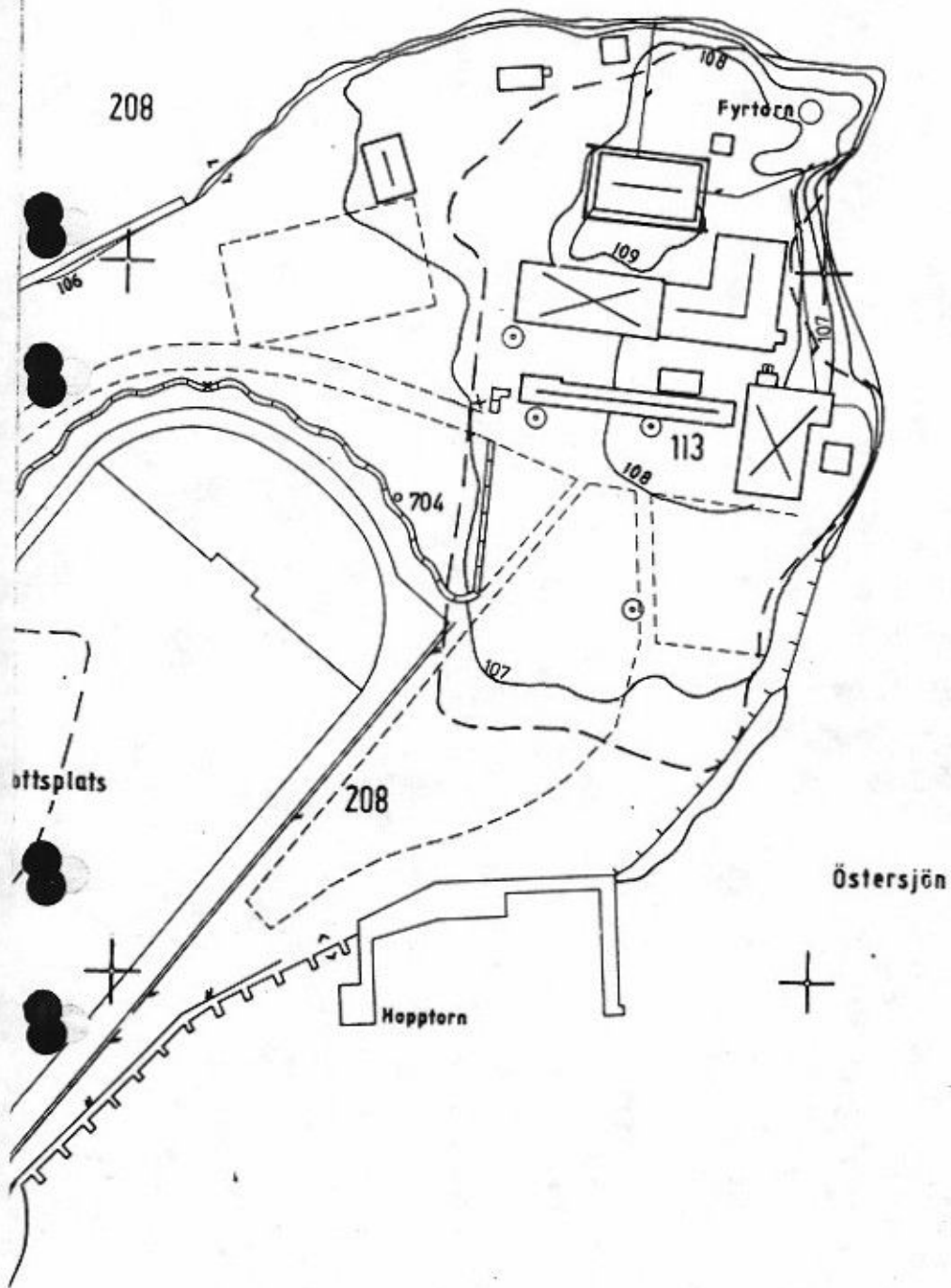
Blekinge Östra lantmäteridistrikt med **laga kraft**

Kopia för kännedom till:

Landshövdingen
Länsrådet

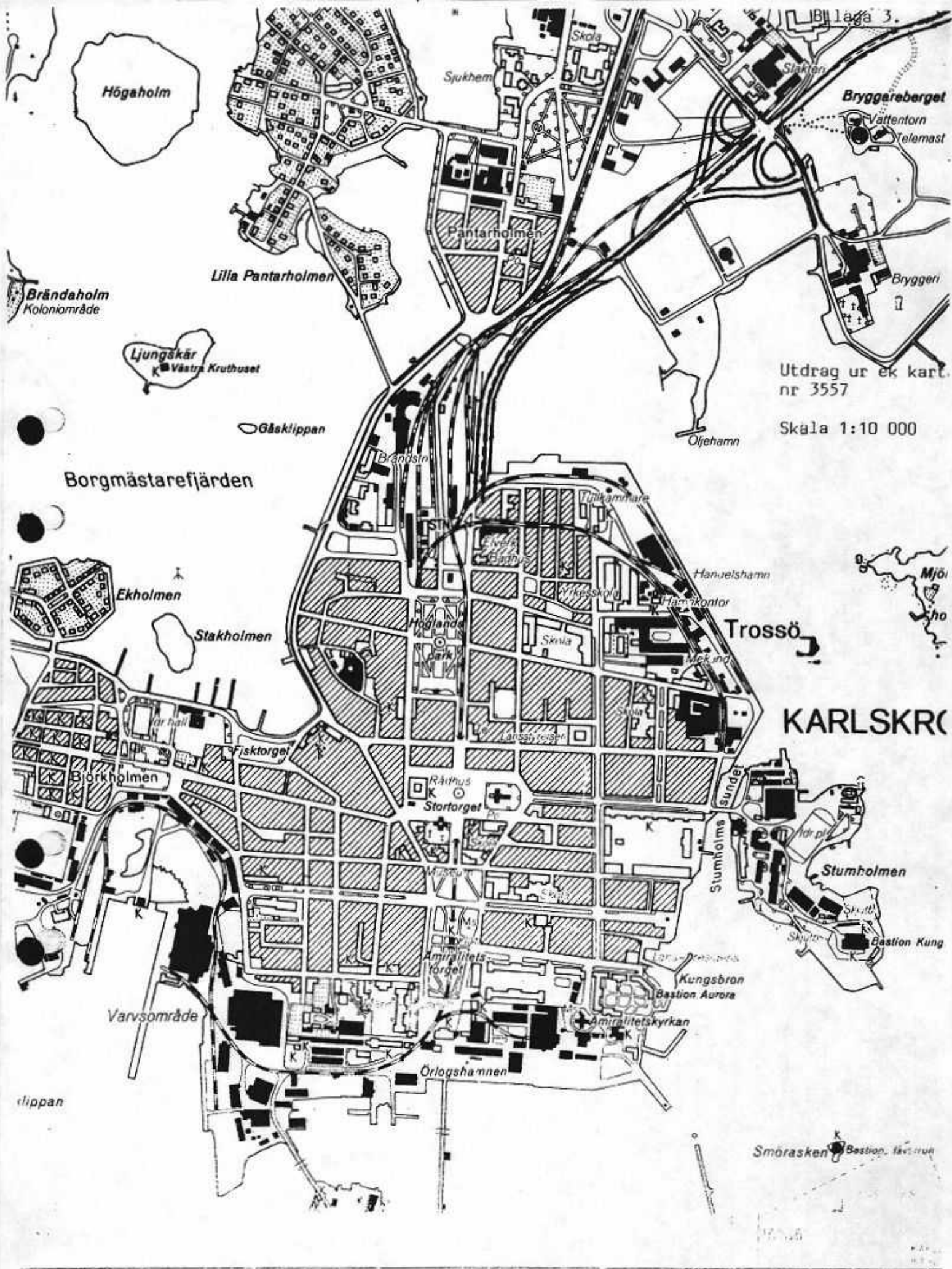
Bilaga 2.

Utdrag ur grundkarta
Skala 1:1000

X=5

Utdrag ur ek kart.
nr 3557

Skala 1:10 000

